

ATATÜRK DÖNEMİ TARİH ANLAYIŞI VE TARİH ÖĞRETİMİ

Sezai ÖZTAŞ*

*“Tarih yazmak yapmak kadar mühimdir. Yazan yapana sadık kalmazsa değişmeyen hakikat, insanlığı şaşkırtacak bir mahiyet alır.”
(1931) Mustafa Kemal ATATÜRK*

Özet

Bu çalışmanın amacı, Atatürk dönemi tarih anlayışı ve tarih öğretimini incelemektir. Bu çerçevede, Atatürk’ün; tarihe karşı ilgisi, Türk tarihinin araştırılmasını istemesinin sebepleri, Atatürk dönemi kurulan Türk tarihi ile ilgili kuruluşlar, I. ve II. Türk Tarih Kongreleri, Atatürk dönemi tarih dersi müfredat programları ele alınmıştır. Atatürk döneminde tarih öğretimine gerekli önem verilmiş ve değerli çalışmalar yapılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Atatürk, tarih, tarih öğretimi.

UNDERSTANDING TO HISTORY AND TEACHING HISTORY IN ATATURK’S PERIOD

Abstract

The aim of this study is to examine and study, the understanding to history and education of history during the period of time Atatürk. In this respect, the researcher has examined this topic under the five subtopics which are the main causes of Atatürk’s efforts to have Turkish history searched deeply, the institutions established during the Atatürk Time Period, 1st and 2nd Turkish History Assemblies and finally history curriculum of Turkish Education System during Atatürk’s Period. A large amount of researches and studies were organized and planned impressively and productively in the Period of Atatürk and the all the required importance was given to the teaching history intensively.

Keywords: Atatürk, history, teaching history.

Giriş

Atatürk, Cumhuriyetin ilanından sonra hızlı bir şekilde inkılâp hareketlerine başlamıştır. Bu inkılâp hareketlerini gerçekleştirirken tarih ile ilgili düşüncelerini de uygulama sahasına koymaya çalışmıştır. Tarih ile ilgili çalışmalar, Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren başlamış, 1920’li yılların sonlarına doğru hız kazanmıştır.

Atatürk, tarih ilmini devletin ilerlemesi, çağdaşlaşması için manevi bir destek olarak kullanmış, devletin kuruluş yıllarından itibaren Türk halkının benliğine kavuşabilmesi için en güvenilir araç olarak görmüştür¹.

1. Osmanlı Devleti Tarih Anlayışı ve Modern Tarih Anlayışına Doğru Adımlar

Cumhuriyetten önce İslâm tarihi esaslı ümmet tarihi anlayışı ve Osmanlı tarihi esaslı hanedan tarihi anlayışı mevcuttu². Osmanlı merkezli tarih öğretimi hâkim olup, Osmanlılarla ilgisi dolayısıyla Selçuklulardan ve Selçukluların yıkılmasıyla ortaya çıkan beyliklerden çok kısa bahsediliyor, esas konu Osmanlı tarihi etrafında toplanıyordu. Fakat bu Türk tarihini gerek araştırmada, gerekse öğretmede eksik bir anlayıştı.

* Dr., Trakya Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Bölümü, sezaioztas@hotmail.com.

¹ Özkan İZGİ, “Atatürk’ün “Tarih İlmi” Hakkındaki Düşünceleri”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, IV(10), 1987, s.133-137.

² Mustafa ERGÜN, **Atatürk Devri Türk Eğitimi**, Ocak Yayınları, Ankara 1999, s.155; Ahmet MUMCU ve diğerleri, **Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi**, Yükseköğretim Kurumu Yayınları, Ankara 1992, s.171; Reşat KAYNAR ve Necdet SAKAOĞLU, **Atatürk Düşüncesi**, Açık Yayıncılık, İstanbul 1995, s.98.

1909 yılında, Osmanlı Devleti tarihinin yazılması amacıyla “*Tarih-i Osmanî Encümeni*” kurulmuştur. Tarih-i Osmanî Encümeni, Osmanlı Devleti’nde modern tarihçiliğin başlangıcı olarak sayılmaktadır. Behar, Tarih-i Osmanî Encümeni’nin ilk başkanı olan Abdurrahman Şeref’in geleneksel tarih yazıcılığı ile modern tarih yazıcılığı arasında bir köprü olduğunu belirtmiştir³.

Tarih-i Osmanî Encümeni’nin görevi yine Osmanlı Devleti tarihi idi. Ancak burada aydın Türk tarihçileri meselenin Osmanlı Devleti’nde bitmediğini fark edebilmiştir. Tarih-i Osmanî Encümeni yayını olan “*Tarih-i Osmanî Encümeni Mecmuası*”na bakıldığında, burada çalışmaların ve yayınların büyük ölçüde Osmanlı Tarihi üzerinde toplandığı, bilhassa Osmanlı Devleti öncesi Anadolu tarihine ehemmiyet verildiği görülmektedir⁴. Beylikler ve Anadolu Selçukluları üzerinde çalışmaların olduğu ve Türkiye tarihi üzerindeki çalışmaların arttığını ve bunların Büyük Selçuklu Devleti ile irtibatlandırıldığını bu çalışmalarda görmek mümkündür. XI. yüzyılın ortalarından itibaren Selçukluların başkanlığında Anadolu’yu bir vatan edinmek için girişilen faaliyetler ve Malazgirt Savaşı, Malazgirt Savaşı’nı takip eden Anadolu’nun Türkleşmesi ve İslâmlaşması başta Artuklular, Mengücekler, Saltuklular, Danişmentliler olmak üzere Anadolu Selçukluları ile birlikte yaşayan Türk devletleri tarihi, Anadolu Selçuklu Devleti ve bu devletin yıkılmasıyla ortaya çıkan beylikler üzerinde çalışmalar yoğunlaşmıştır. Buradan hareketle, Tarih-i Osmanî Encümeni Mecmuası’nın Türk tarihini Osmanlı Devleti’nin yaklaşık iki yüz yıl kadar öncesine getirdiği söylenebilir. Ancak Tarih-i Osmanî Encümeni Mecmuası’nda, Türk tarihine bütüncül bir anlayış ile bakılmamıştır. Çünkü Anadolu dışına çıkılmamış ve hatta Anadolu’da Türklerden önceki devre ait çalışmalar yapılmamıştır.

1912 yılında ise Türk tarihini ve kültürünü araştırmak amacıyla “*Türk Ocakları*” kurulmuş ve “*Türk Yurdu*” dergisi Türk Ocakları’nın bünyesine alınmıştır. Türk Ocakları kapatılana kadar bu alanda faaliyet göstermiştir.

1913 yılında, Yusuf Akçura ve bazı tarihçiler, Tarih-i Osmanî Encümeni çalışmalarını eski tarih yazıcılığının devamı olarak nitelendirmiştir⁵. Bu yüzden Yusuf Akçura, Fuat Köprülü, Ziya Gökalp, Ahmet Ağaoğlu, Şemseddin Günaltay ve diğer bazı tarihçiler “*Asar-ı İslâmiye ve Millîye Tetkik Encümeni*”ni kurmuşlardır. Bu encümen, 1915 yılında “*Millî Tettebular Mecmuası*”nı yayınlamıştır.

2. Atatürk’ün Tarihe Karşı İlgisi

Atatürk’ün çok küçük yaşlardan itibaren tarihe karşı ilgisi olduğu bilinmektedir. Atatürk’ün sınıf arkadaşı Cebesoy’un belirttiğine göre, Atatürk’ün Manastır Askeri İdadisi yıllarından itibaren tarihe karşı ilgisi bulunmaktadır⁶. Cebesoy, Mustafa Kemal’in okuldaki tarih öğretmeni Kolağası Mehmet Tevfik Bey’den her zaman saygıyla bahsettiğini belirtmiştir.

³ Büşra Ersanlı BEHAR, **İktidar ve Tarih**, Türkiye’de “Resmi Tarih” Tezinin Oluşumu (1929-1937), Afa Yayıncılık, İstanbul 1996, s.81.

⁴ Behar, a.g.e., s.81.

⁵ İlhan TEKELİ ve Selim İLKİN, **Osmanlı İmparatorluğu’nda Eğitim ve Bilgi Üretim Sisteminin Oluşumu ve Dönüşümü**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1993, s.180.

⁶ Ali Fuat CEBESÖY, **Sınıf Arkadaşım Atatürk**, İnkılâp ve Aka Kitapevleri, İstanbul 1981, s.9.

Atatürk, siyasi hayatında, Türkiye Büyük Millet Meclisinde ve halk toplantılarında tarih bilgisinden daima faydalanmasını bilmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisindeki konuşmalarında, kanunlaştırmak istediği konular için tarihten örnekler vererek ikna edici deliller göstermiştir⁷.

1923 yılında İstanbul Darülfünun Edebiyat Fakültesi profesörler meclisinin aldığı karar sonucu Gazi Mustafa Kemal Paşa'ya "fahri profesörlük" teklif edilmiş, Gazi Mustafa Kemal Paşa da bu teklifi kabul etmiş ve bir telgraf göndererek teşekkür etmiştir. Daha sonra "fahri profesörlük beratını" takdim için gelen profesörlere "okul sıralarından itibaren çok sevdiği tarihe daima meşgul olduğunu, bu itibarla fahri profesörlüğün tarihe ait olmasının münasip olacağını"⁸ ifade ederek bu durumdan duyduğu memnuniyeti belirtmiştir.

Atatürk, bazı bilimsel tarih kitaplarını ve tarih metodolojisi kitaplarını Türkçeye çevirtmiş ve yayınlamıştır. H.G. Wells'in "Cihan Tarihinin Umumî Hatları" (1927-1928), E. Bernheim'in "Tarih İlmine Giriş Tarih Metodu ve Felsefesi" (1936), Ch. V. Langlois ve Ch. Seignobos'un "Tarih Tetkiklerine Giriş" (1937) adlı eserleri Atatürk döneminde Türkçeye çevrilen önemli eserlerden bazılarıdır. Atatürk'ün bilimsel tarih kitaplarını ve tarih metodolojisi kitaplarını Türkçeye çevirtmesi ve yayınlaması tarihe ve tarih öğretimine karşı olan ilgisini göstermesi bakımından önemlidir.

Atatürk'ün tarihe karşı ilgisinin olduğunu, okuduğu kitaplardan da anlayabilmek mümkündür. Bilindiği gibi Atatürk'ün kütüphanesinde çeşitli konulara ait kitaplar bulunmaktadır. Atatürk, tarih ile ilgili çeşitli kitaplar okumuştur. 1929-1930 yıllarından sonra neşredilen tarihe ait kitapların Atatürk'ün kütüphanesine getirilmesi üzerine kütüphane yeterli gelmemiş ve ikinci kütüphane ve çalışma masası oluşturulmuştur⁹.

3. Atatürk'ün Türk Tarihinin Araştırılmasını İstemesinin Sebepleri

Afet Hanım, 1928 yılında okuduğu bir Fransızca coğrafya kitabında Türklerin sarı ırktan olduğunu ve ikinci derecede insan tipine mensup olduğunu yazıldığını görmüştür. Afet Hanım, kitabı Atatürk'e göstererek bu konudaki fikrini sorunca, Atatürk de "Hayır böyle olamaz. Bunların üzerinde meşgul olalım."¹⁰ diyerek üzerinde durulması gerektiğini belirtmiştir. Bu tarihten sonra Türk tarihi ile ilgili çalışmalar ivme kazanmış ve yanlışlıklar ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır.

İyi bir tarih öğretimi için öncelikle tarih anlayışını değiştirmek ve tarihimizi gerçekleriyle birlikte ortaya koymak gerekliydi. İşte bu yüzden Atatürk, tarih ile ilgili çalışmalara girişilmesi yönünde direktifler vermiş ve fırsat buldukça çalışmalarla ilgilenmeye çalışmıştır.

"Bizim milletimiz derin bir maziye mâliktir."¹¹ diyen Atatürk, Anadolu'daki Türk tarihinin dışına çıkamayan bu tarih anlayışıyla, kurduğu devlete kimlik kazandırmasının mümkün olmadığını farkına varmıştır. "Büyük devletler kuran ecdadımız büyük ve şümüllü medeniyetlere de sahip olmuştur. Bunu aramak, tetkik

⁷ Afet İNAN, **Kemal Atatürk'ü Anarken**, Güzel Sanatlar Matbaası, Ankara 1956a, s.92.

⁸ Şemsettin GÜNALTAY, "Atatürk'ün Tarihçiliği ve Fahrî Profesörlüğü Hakkında Bir Hatıra", **Bellekten**, III(10), 1939, s.273-274.

⁹ Afet İNAN, **Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler**, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara 1984, s.304-305.

¹⁰ İnan, **Atatürk Hakkında...** a.g.e., s.192.

¹¹ Enver Ziya KARAL, "Atatürk'ün Türk Tarih Tezi", **Atatürkcülük (İkinci Kitap) Atatürk ve Atatürkcülüğe İlişkin Makaleler**, MEB Yayınları, İstanbul 1997, s.162.

etmek, Türklüğe ve cihana bildirmek bizler için bir borçtur.”¹² diyerek Türk tarihinin bir bütün olarak ele alınıp incelenmesini istemiştir.

Karal’a göre, Atatürk’ün Türk tarihinin araştırılmasını istemesinin sebepleri şunlardır:

- Türklerin sarı ırktan olduğuna yönelik dünyada yayılmış olan yanlış iddialar,
- Türklerin medeni kabiliyetten ve istidattan mahrum olduğuna yönelik iddialar,
- Türk toprakları üzerindeki iddialar¹³.

Karal’ın belirttiği, Türklerin sarı ırktan gösterilerek medeni kabiliyet ve istidattan mahrum olduğuna yönelik genel bir kabul mevcuttu. Atatürk, bu kabullerin yanlışlığını ilmi delillerle ispatlamak istemiştir. Çünkü Türk çocuklarının her türlü kabiliyete sahip olduklarını ve bu kabiliyetlerinin diğer milletlerinkinden daha güçlü olduğunu vurgulayarak, Türk çocuklarının atalarını tanıdıkça kendilerine olan güvenlerinin artacağını, Türk milletinin yetenekleri ve geçmişteki başarıları ortaya çıktıkça Türk çocuklarının kendilerine gerekli ilerleme gücünü tarihte bulacaklarını ve istiklâl fikri kazanıp başka milletlere boyun eğmeyeceklerini düşünmüştür¹⁴. Görüldüğü gibi Atatürk, tarih aracılığıyla Türklerin kabiliyet ve başarılarının, çocuklara öğretilmesinin gerekliliğini vurgulamıştır.

Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra Osmanlı Devleti’nin topraklarının taksimi gündeme gelmiş ve Yunanlılar, Batı Anadolu ve Trakya’ya, İtalyanlar Güney Anadolu’ya yerleşmek için bu topraklarda hak iddia etmişler ve tarihi iddialarda bulunmuşlardır. Ayrıca Doğu Anadolu’da bir Ermeni ve Kürt devleti kurmak için tarihi ispat göstermeye çalışmışlardır. Sevr Antlaşması bu asılsız iddialarla hazırlanıp imzalanmıştır. İstiklâl Savaşı kazanıldıktan sonra da bu iddialar devam etmiştir. Lozan Antlaşması’ndan sonra da, Türk toprakları üzerindeki asılsız tarihi iddialar sürdürülmüştür¹⁵. Bu yüzden Atatürk tarihimizi tam anlamıyla ortaya koymanın ve tarih silahıyla bu iddiaların asılsızlığını ortaya çıkarmanın gerekliliğine inandığı için tarih çalışmalarını başlatmıştır.

4. Atatürk Dönemi Türk Tarihi İle İlgili Kurulan Kuruluşlar

4.1. Türk Tarih Heyeti

23 Nisan 1930’da toplanan Türk Ocakları’nın VI. Kurultayı, Türk Tarih Kurumu’nun kuruluşuna ilişkin ilk adımdır¹⁶. Bu kurultayda Türk tarih ve medeniyetini araştırmak amacıyla Türk Ocakları’na bağlı “*Türk Tarih Heyeti*” kurulmuştur. İlk başkanı M. Tevfik Bıyıklıoğlu olan bu heyet, ilk toplantısını 4 Haziran 1930’da yapmıştır. Bu tarihten sonra 29 Mart 1931’e kadar sekiz toplantı yapmış ve bunlara Atatürk’te katılmıştır¹⁷. Türk Tarih Heyeti, 1931 yılında 605 sayfalık “*Türk Tarihinin Ana Hatları*” kitabını yazmıştır.

¹² Afet İNAN, “Atatürk ve Tarih Tezi”, **Bellekten**, III(10), 1939, s.243-246.

¹³ Karal ...a.g.e., s.158-159.

¹⁴ Utkan KOCATÜRK, **Atatürk’ün Fikir ve Düşünceleri**, Ankara 1984, s.149.

¹⁵ Karal, a.g.e., s.159-160.

¹⁶ İnan, **Kemal Atatürk’ü...** a.g.e., s.93.

¹⁷ İnan, **Atatürk Hakkında...** a.g.e.; Afet İNAN, “Türk Tarih Kurumunun Kuruluşunda Atatürk’ün Çalışmaları”, **V. Türk Tarih Kongresi**, Ankara 1956b, s.731.

4.2. Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti (Türk Tarih Kurumu)

Türk Tarih Heyeti, 12 Mart 1931'de Türk Ocaklarının kapatılması üzerine, Atatürk'ün direktifleriyle 12 Nisan 1931'de "*Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti*" adıyla ayrı bir kuruluş olmuştur¹⁸. Bu cemiyetin ilk başkanı Yusuf Akçura'dır.

Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti'nin ilk nizamnamesininin 4. maddesine göre, cemiyet amacına ulaşmak için şu vasıtaları kullanır:

- Toplanıp ilmi müzakereler yapmak,
- Türk tarihinin kaynaklarını araştırıp bastırmak,
- Türk tarihini aydınlatmaya yarayan vesika ve malzemeyi elde etmek için gereken yerlere heyetler göndermek,
- Cemiyetin çalışmalarını neşretmek¹⁹.

Atatürk, Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti'nin gelişebilmesi ve kütüphanesinin kurulabilmesi için maddi ve manevi yardımlarını esirgememiştir. Atatürk aynı zamanda Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti'nin koruyucu başkanlığını kabul etmiştir²⁰.

Atatürk, Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti'nden, okullarda okutulmak üzere tarih kitapları yazmalarını istemiş ve bu cemiyetin çalışmaları sonucunda dört ciltlik "*Tarih*" kitapları yayınlanmıştır. Liseler için hazırlanmış olan ilk resmi tarih ders kitapları 1931'de basılan dört ciltlik tarih kitaplarıdır.

Türk tarih ve medeniyetini ilmi araştırmalar ışığında yazabilecek gençlerin yetişebilmesi için Avrupa ve Amerika'ya öğrenci gönderilmiştir. Öğrencilerin Avrupa ve Amerika'ya gönderilmesi, Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti'nin kuruluşu ve gayesi ile ilgilidir²¹.

Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti, 1935 yılında "*Türk Tarih Kurumu*" adını almıştır. Türk Tarih Kurumu, 1937 yılı Ocak ayından itibaren üç ayda bir yayınlanacak olan "*Bellekten*" dergisini çıkarmaya başlamıştır. Bu derginin adını Atatürk vermiştir.

Bildiğimiz gibi Atatürk, Türk Tarih Kurumu'na mirasından pay ayırmıştır. Atatürk'ün Türk Tarih Kurumu'na mirasından pay ayırması, tarihe ve tarihin araştırılmasına ne kadar önem verdiğini bir kez daha göstermiştir.

4.3. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi

Atatürk, Türk tarihini aydınlatmak amacıyla Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti'ni (Türk Tarih Kurumu) kurdurmuştu. Daha sonra "*Türk Tarihinin Ana Hatları*" kitabı yazdırılmış, ardından liseler için dört ciltlik tarih

¹⁸ Afet İNAN, "Türk Tarih Kurumu 40 Yaşında". *Bellekten*, 35(140), 1971, s.524.

¹⁹ İnan, *Atatürk Hakkında...* a.g.e., s.201.

²⁰ İnan, *Kemal Atatürk'ü...* a.g.e., s.95.

²¹ İnan, *Atatürk Hakkında...* a.g.e., s.204.

kitapları yazdırılmış, bu kitaplar sadeleştirilerek “*Ortamektep İçin Tarih*” kitapları yazdırılmıştı. Hatta Avrupa ve Amerika’ya arkeoloji, antropoloji-etnoloji sahasında yetişmek üzere öğrenciler gönderilmişti²².

Geleceğin tarihçilerini yetiştirecek uzmanlara, Atatürk’ün tarih görüşünü araştırarak gençlere, tarih derslerini okutacak öğretmenlere ihtiyaç vardı. Arkeoloji, antropoloji-etnoloji sahalarında gençleri kendi ülkemizde yetiştirmemiz gerekiyordu²³. İşte tüm bu sebeplerden dolayı Ankara’da bir Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’nin açılması fikri oluşmuştur.

Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’nin kurulması, 14 Haziran 1935 günü bir yasayla kabul edilmiştir. 9 Ocak 1936’da Ankara Üniversitesi’nin çekirdeğini oluşturan²⁴, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’nin açılış töreni yapılmıştır²⁵.

Fakültenin adı Türk Tarih Tezi’nin ana unsurlarını bir araya getirmesinin yanında bunlara yönelik olarak şu amaçları içermektedir:

Dil: Türkçeye akraba olarak görülen Sümer, Akad, Sankrit Çin ve Hitit dillerinin incelenmesi,

Tarih: Orta Asya’dan gelen Türklerin tarihi zamanları da aşan uzun varlığını ve diğer uygarlıklara katkılarının kanıtlanması,

Coğrafya: Uygarlıkların beşiği olarak görülen ve Türklerin derin izlerini taşıdığı öne sürülen Anadolu toprakları üzerinde çalışmalar yapılması ve belgelenmesi²⁶.

Dil ve Tarih-Coğrafya fakültesinin ilk dekanı Mustafa Göker olmuştur. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, tarihin öğretilmesini sağlamış, geleceğin birçok tarihçisini yetiştirmiş ve ülkemizde birçok arkeolojik kazılar yaparak tarihin aydınlanmasına yardımcı olmuştur.

5. Türk Tarih Kongreleri

5.1. I. Türk Tarih Kongresi (2-11 Temmuz 1932)

Milli Eğitim Bakanlığının teşebbüsü ve Atatürk’ün inisiyatifiyle, 2 Temmuz 1932’de Türk Tarih Tezi’ni tanıtmak için I. Türk Tarih Kongresi, Ankara Halkevi Binası’nda toplanmıştır.

Kongrenin toplanış amacı, tarih tezini daha resmi bir şekilde geniş anlamda tanıtmak ve tarih ders kitaplarını geliştirmek olduğundan, katılanların 198’i lise ve ortaokul öğretmeni, 18’i üniversite profesörü ya da asistanı, 25’i Türk Tarih Kurumu üyesidir. Katılanların 33’ü aktif olarak tartışmalara katılmış, diğerleri dinleyici olarak kalmıştır. Aktif katılanlardan 15’i kongreye bildiri sunmuş ve kongre 10 gün sürmüştür²⁷.

Bu kongreye sunulan bildiriler içerisinde, tarih eğitimi ve öğretimi ile en alakalı olanın Yusuf Akçura’nın bildirisi²⁸ olduğu söylenebilir. Akçura, bu bildirisinde “tarihte usule ve usulün nasıl tatbik edilmekte

²² İnan, **Atatürk Hakkında...** a.g.e., s.229.

²³ İnan, **Atatürk Hakkında...** a.g.e.

²⁴ Özer OZANKAYA, **Cumhuriyet Çınarı**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1999, s.453.

²⁵ Etienne COPEAUX, **Türk Tarih Tezinden Türk-İslam Sentezine**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1998, s.48.

²⁶ Behar, a.g.e., s.169-170.

²⁷ Behar, a.g.e., s.119.

²⁸ Yusuf AKÇURA, “Tarih yazmak ve Tarih okutmak usullerine dair”, **Birinci Türk Tarih Kongresi**, Matbaacılık ve Neşriyat Türk Anonim Şirketi, İstanbul 1932, s.577-607.

olduğuna dair”, “tarihin ne gibi gayeler takip edilerek nasıl tedris olunduğuna dair” gözlem ve düşüncelerini açıklamıştır.

5.2. II. Türk Tarih Kongresi (20-25 Eylül 1937)

II. Türk Tarih Kongresi 20 Eylül 1937’de Dolmabahçe Sarayı’nda toplanmıştır. Bu kongrede de Türklerin tarih öncesi devirlerden beri var olduğu ve diğer milletlere etkilerinin olduğu ilmi delillerle ispatlanmaya çalışılmıştır²⁹.

Bu kongrenin, I. Türk Tarih Kongresi’nden önemli farklılıkları olduğu görülmektedir. Atatürk, Türk Tarih Tezi’ni uluslar arası alanda kabul ettirmek ve batılıların Türklerle ilgili asılsız iddialarını ilmi metotlarla çürütmek istediğinden, II. Türk Tarih Kongresi’ne yabancı uzmanlar da davet edilmiş ve bunlar kongreye katılmışlardır. Bu kongre uluslar arası kongre olma özelliğini taşımaktadır. Günaltay ve Tankut³⁰, kongreye katılan bu batılı uzmanların tarih ve dil tezlerimize karşı duydukları dikkati söz ve yazıyla dile getirdiklerini belirtmektedir.

Kongreye katılanların 20’si Türk Tarih Kurumu üyesi, 8’i Türk Dil Kurumu üyesi, 37’si üniversite ve yüksek okul profesör ve doçentleri, 18’i ilmi müessese delegeleri, 211’i ortaöğretim tarih öğretmenleri, 9’u İstanbul yabancı okul öğretmenleri, 40’ı yabancı ülkelere gelen uzmanlar olmak üzere toplam 343 kişidir³¹.

Bu kongrede, tarih eğitimi ve öğretimi ya da tarih alanındaki araştırmalarla ilgili herhangi bir tartışma, eleştiri ve görüş alışverişi olmamıştır. Behar’a göre, ikinci dalga tartışma ve eleştiriler ancak çok partili rejime geçince başlamıştır³².

Tarih öğretimiyle ilgili bu kongrenin önemli bir faydası da olmuştur. Bu fayda II. Türk Tarih Kongresi sırasında açılması düşünülen ve 1937 yılı Haziran’ında hazırlıklarına başlanılan tarih sergisidir. Türk Tarih Sergisi, 20 Eylül sabahı saat 10.00’da bizzat Atatürk tarafından açılmıştır³³. Bu sergide, Türk tarihinin bütün safhalarının canlı bir şekilde gösterilmesinin yanında Türk Tarih Tezi’ni teyit edecek arkeolojik eserler de teşhir edilmiştir.

Kongre, dokuz gün sürmesine rağmen, tarih sergisi Atatürk’ün emriyle merasim salonunda bir yıl açık tutulmuştur. Atatürk’ün emriyle, tarih sergisinin bir yıl açık tutulması, Atatürk’ün tarih öğretiminde görsel malzemeye önem verdiğini ve tarih sergilerini desteklediğini göstermesi bakımından önemlidir. Çünkü bu sergiyi yerli ve yabancı birçok kişinin gezmesinin yanı sıra, dönemin tarih öğretmenleri de öğrencilerini bu sergide gezdirmiştir. Bu bakımdan tarih sergisi, tarih öğretimi açısından son derece faydalı olmuştur.

6. Atatürk Dönemi Tarih Dersi Müfredat Programları

Cumhuriyetten sonra eğitimde millileşme çabaları görülmektedir. Atatürk döneminde bu millileşme çabaları programlara, özellikle tarih dersi programlarına yansımıştır.

²⁹ İKİNCİ TÜRK TARİH KONGRESİ, Kongre Çalışmaları Kongreye Sunulan Tebliğler 20-25 Eylül 1937, Kenan Matbaası, İstanbul 1943.

³⁰ Şemsettin GÜNALTAY ve Hasan Reşit TANKUT, **Dil ve Tarih Tezlerimiz Üzerine Bazı İzahlar**, Devlet Basımevi, İstanbul 1938, s.4-5.

³¹ Osman ERGİN, **Türk Maârif Tarihi**, Cilt 5, Eser Matbaası, İstanbul 1977, s.2019.

³² Behar, a.g.e., s.194.

³³ Ergin, **Türk Maârif...**, a.g.e., 2019-2020.

Cumhuriyetten sonra ilkokul, ortaokul ve lise tarih programlarında ilk değişiklik 1924 yılında yapılmıştır. Eski tarih programında, İslâm ve Osmanlı tarihine önem verilirken, yeni programda genel Türk tarihine daha geniş yer ayrılmıştır. İslâm tarihinde Dört Halife Devri “İslâm’da Cumhuriyet” başlığı altında verilerek, yeni rejim ile İslâmın özü arasında bir bağ kurulmaya özen gösterilmiştir. Türk tarihinde ise; İslâmiyetten önceki Türk tarihi, Türklerin İslâmiyeti kabulü ve Anadolu’ya gelişi ile Selçuklu, Anadolu Beylikleri, Osmanlı ve Cumhuriyet devirleri geniş olarak ele alınmıştır³⁴.

Cumhuriyet devrinin ilk programı olan “İlkmekeplerin Müfredat Programı”na göre, tarih dersleri, üçüncü sınıfta başlayacak ve daha çok okuma ve musahabe (konuşma, görüşme) şeklinde okutulacak, dördüncü ve beşinci sınıflarda ise genel tarihle Türk tarihi bir arada verilecektir³⁵.

1926 yılında da tarih programında değişiklik yapılmıştır. 1926-1927 öğretim yılında eğitim bakanlığı tarih dersleri müfredatına askeri eğitimle ilgili konular konulmasını kararlaştırmıştır³⁶.

1926 yılında değiştirilen ve “toplu tedris”³⁷ ilkesini benimseyen ilkokul müfredat programı, 1927-1928 yılında tamamen uygulamaya girmiştir. İlkokulların müfredat programı, ilkokulu iki kısma ayırmıştır. Birinci, ikinci, üçüncü sınıflar ilk kısmı teşkil etmekte olup “hayat bilgisi” adlı yeni bir dersi öğretimin mihreri kabul etmiştir. Fakat bu ilk kısımda ayrı bir tarih dersi verilmemektedir. Hayat bilgisi dersi içinde bazı konular tarih dersine hazırlık olarak sunulmaktadır. İkinci kısımda, tarih dersleri verilmektedir. Bu kısımda, 1926 programına göre tarih dersinin amaçları şunlardır:

- Çocuklara Türk milletinin mazisi hakkında malûmat verip onlarda milli şuur uyandırmak,
- Bugünkü medeniyetin uzun bir mazinin mahsulü olduğunu anlatmak,
- Büyük şahısların hayat ve hareketleri tasvir edilerek çocuklara imtisale şayan nûmuneler göstermek³⁸.

Atatürk’ün, 1926 yılında yürürlüğe giren ve 1927-1928 yılında tamamen uygulamaya koyulan ilk mektep müfredat programının tarihle ilgili kısımlarının bazı satırlarını çizerek okuduğu bilinmektedir. Tüfekçi’nin kitabında, ilkokul tarih dersi amaçları arasında yer alan “*Büyük şahısların hayat ve hareketleri tasvir edilerek çocuklara imtisale şayan nûmuneler göstermek*”³⁹ cümlesini Atatürk’ün çizdiği görülmektedir.

Bu programda medeniyet tarihine önem verilmesi, öğretmenlerin anlatımı isim ve tarihlerle boğmaması, tarih dersinde resimlerden faydalanılması, öğrencilere eski eserlerin gösterilmesi ve müzelerin gezdirilmesi tavsiye edilmiştir⁴⁰. Bunların uygulanmasının tavsiye edilmesi tarih öğretimi için önemli bir adımdır.

1927 yılında lise tarih ders programında da değişiklik yapılmıştır. Öğretmenlerin, tarih öğretiminde nasıl bir yol takip edecekleri belirtilmiştir⁴¹. Lise tarih dersleri, haftalık ders çizelgesinde birinci ve ikinci sınıflar ile üçüncü sınıf fen şubesinde haftada ikişer saat, üçüncü sınıf edebiyat şubesinde üç saattir.

³⁴ Cemil ÖZTÜRK, **Atatürk Devri Öğretmen Yetiştirme Politikası**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1996, s.96.

³⁵ Fuat BAYMUR, **Tarih Öğretimi**, Gazi Terbiye Enstitüsü Neşriyatı, Ankara 1941, s.21.

³⁶ Öztürk, a.g.e., s.100.

³⁷ Yahya AKYÜZ, **Türk Eğitim Tarihi**, Pegem Akademi, Ankara 2008, s.346.

³⁸ Baymur, a.g.e., s.22.

³⁹ Gürbüz TÜFEKÇİ, **Atatürk’ün Okuduğu Kitaplar**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 1983, s.332.

⁴⁰ Baymur, a.g.e., s.22.

1929 tarihli İlk Mektepler Talimatnamesi'ne göre ilköğretimin amaçları şunlardır:

İlk mekteplerde terbiyenin ilk ve son maksadı çocukların millî hayata lâıyıkıyla intibak etmeleridir... Terbiyede Türklük ve Türk vatani esas mihveri teşkil etmelidir. Çocuklarda millî hislerin beslenmesi ve kuvvetlendirilmesi için her fırsattan istifade edilmelidir. Türk inkılâbı ve bu inkılâbın nimetleri, bu nimetlere ermek için yapılan büyük cıdaller (savaşlar) onlara lâıyıkıyla anlatılmalıdır. Cumhuriyet ve 23 Nisan Bayramları gibi büyük millî günlerde mektepte tertip olunacak müsamereler (piyesler) ve şenlikler, çocukların millî hassasiyetlerini artırmak için en iyi fırsatlar verir. Talebe bayrağı sevmeli ve ona hürmet etmelidir. Bunun için her ilk mektepte haftanın ilk günü sabahleyin ve son günü öğleden sonra bayrak töreni yapılmalıdır⁴².

Bu talimatnamede, aslında millî hislerin benimsenmesi ve rejimin benimsetilmesi için tarihten ve tarih öğretiminden faydalanılması gerektiği vurgulanmıştır.

1930 yılına ait “Lise ve Orta Mektepler Talimatnamesi”, öğretmenlerden Cumhuriyet eğitimi vermeleri için programları ve programlar dışında da her fırsatı değerlendirmelerini istemiştir⁴³. Burada en büyük görev, tarih dersine yüklenmiş ve Türk Tarih Kurumunca liselerde okutulmak üzere dört ciltlik tarih kitapları yazılmıştır.

Millî Talim ve Terbiye Dairesi'nin 23.09.1931 tarih ve 140 sayılı kararı mucibince;

“1340⁴⁴ senesinde tatbik sahasına çıkan ve o zamandan beri, icap ettikçe, kısım kısım tadil edilmiş olan ortamektep müfredat programlarının esaslı ve şumullü bir değışmeye muhtaç olduğu, geçen yedi senelik tecrübeden” anlaşıldığı ifade edilmekte ve *“Tarih dersleri programı bütün sınıflar için tamamı ile değıştirilmiş ve yeni programa göre her sınıf için kitaplarda hazırlanmış olduğundan bu ders için hazırlanan kitapların aşağıda gösterilen tevzi dairesinde ortamektep ve muallim mektebi sınıflarında tedrisine ve aynı dersin ihzar edilen kitapların 1931-1932 ve 1932-1933 ders senelerine münhasır olarak lise sınıflarında ve muallim mekteplerinin dördüncü sınıflarında okutturulmasına karar verilmiştir. Tarih dersleri için hazırlanan kitaplar muhtelif mektep ve sınıflara aşağıda gösterildiği şekilde tevzi⁴⁵ edildiği belirtilmektedir.*

Bu tevziin ortamektep, muallim mektebi ve lise kısmı aşağıdaki gibidir:

ORTA MEKTEP VE MUALLİM MEKTEBİ

Ders Senesi	Sınıf I	Sınıf II	Sınıf III
1931-1932	Cilt I	Cilt I, II	Cilt I, II, III, IV
1932-1933	Cilt I	Cilt II	Cilt III, IV

⁴¹ T.C. MAARİF VEKÂLETİ MİLLÎ TALİM VE TERBİYE DAİRESİ, **1340 Tarihli Orta Mektep ve Lise Müfredat Programlarına Zeyl**, Devlet Matbaası, İstanbul 1927, s.11-12.

⁴² Akyüz, a.g.e., s.347.

⁴³ Akyüz, a.g.e., s.352.

⁴⁴ Milâdi 1924 yılı.

⁴⁵ T.C. MAARİF VEKÂLETİ MİLLÎ TALİM VE TERBİYE DAİRESİ, 23.09.1931 tarih ve 140 Sayılı Karar.

LİSE

Ders Senesi	Sınıf I	Sınıf II	Sınıf III
1931-1932	Cilt I	Cilt I, II	Cilt I, II, III, IV
1932-1933	Cilt I	Cilt II	Cilt III, IV

MUALLİM MEKTEBİ

Ders Senesi	Sınıf IV
1931-1932	Cilt I, II, III, IV

Görüldüğü gibi, lise I. sınıfta Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti tarafından yazılan “Tarihten Evvelki Zamanlar ve Eski Zamanlar”, lise II. sınıfta “Orta zamanlar”, lise III. sınıfta “Türkiye Cumhuriyeti” kitapları okutulmuştur. Lise I. sınıfta ve lise II. sınıfta tarih dersi haftada iki saat okutulmuş, lise III. sınıfta fen şubesi haftada iki saat tarih dersi okumasına rağmen, edebiyat şubesi haftada üç saat tarih dersi okumuştur.

1932-1933 yılı lise tarih programında ise önemli bir değişiklik olmamıştır. Sadece, lise Tarih I kitabının üçüncü basılışında, içerik olarak değişiklik yapılmamasına rağmen haritalar kitabın sonuna ve metnin dışına alınmış, harita klişeleri yeniden yaptırılmış ve jeolojik devirlerde hayatın tekamülü ile ilgili bir şematik levha kitaba konulmuştur.

1933 yılında ise Millî Eğitim Bakanlığı’na dört ciltlik lise “Tarih” kitapları esas alınarak ortaokullar için üç ciltlik “Ortamektep İçin Tarih” kitapları yayımlanmıştır. Buradan anlaşılıyor ki, yeni bir tarih programı hazırlanmamış Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti tarafından yazılan dört ciltlik lise ders kitaplarına göre program düzenlenmiştir. Ders kitaplarına dayalı öğretim programı anlayışı hâkimdir. Bunu, Millî Talim ve Terbiye Dairesi’nin 03.08.1931 tarih ve 28 sayılı kararı⁴⁶ da göstermektedir.

1931 yılı tarih müfredat programı hemen hemen yukarıda belirttiğimiz değişiklikler dışında 1934 yılına kadar aynı şekilde uygulanmıştır.

1934 yılına gelindiğinde ise lise tarih müfredat programında her sınıf için tarihinin “*Onbeş günde bir saat Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi’ne ayrılacağı*” belirtilmektedir. Millî Talim ve Terbiye Dairesi’nin 21.07.1934 tarih ve 137 sayılı kararı ile “*1934-1935 ders yılından itibaren ders sürelerinin altmışar dakikaya çıkarıldığı*”⁴⁷ belirtilmiştir. Ayrıca Millî Talim ve Terbiye Dairesi’nin 24.12.1934 tarih ve 282 sayılı kararı⁴⁸ mucibince, ikinci devre son sınıf fen şubesinde tarih dersinin haftada üç saate çıkarılması kararlaştırılmış ve şubenin haftalık ders sayısının yirmi dokuzdan otuza çıkarılması uygun görülmüştür.

21.09.1935 tarih ve 177 sayılı karar⁴⁹ mucibince, tarih dersi liselerde birinci ve ikinci sınıflarda haftada ikişer saat, üçüncü sınıf fen ve edebiyat şubelerinde üçer saattir.

⁴⁶ T.C. MAARİF VEKÂLETİ MİLLÎ TALİM VE TERBİYE DAİRESİ, 03.08.1931 tarih ve 28 Sayılı Karar.

⁴⁷ T.C. MAARİF VEKÂLETİ MİLLÎ TALİM VE TERBİYE DAİRESİ, 21.07.1934 tarih ve 137 Sayılı Karar.

⁴⁸ T.C. MAARİF VEKÂLETİ MİLLÎ TALİM VE TERBİYE DAİRESİ, 23.12.1934 tarih ve 282 Sayılı Karar.

⁴⁹ T.C. MAARİF VEKÂLETİ MİLLÎ TALİM VE TERBİYE DAİRESİ, 21.09.1935 tarih ve 177 Sayılı Karar.

1937 yılında, Millî Talim ve Terbiye Dairesi'nin 03.09.1937 tarih ve 67 sayılı 1937-1938 ikinci devresindeki dersler hakkındaki kararında⁵⁰ tarih müfredatında değişiklik yapılmadığı belirtilmektedir. 1937 yılında, lise programında haftalık ders çizelgesindeki bazı derslerin saatlerinde değişiklikler yapılmıştır. Bu program, 1938 yılında liselerde uygulanmıştır. Bu haftalık çizelgeye göre tarih dersi, lisenin birinci ve ikinci sınıflarında haftada ikişer saat, üçüncü sınıf fen ve edebiyat sınıflarında ise üçer saat uygulanmıştır.

SONUÇ

Atatürk döneminde genelde eğitimden, özelde ise tarihten ulus devleti gerçekleştirilmesi beklenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin başlangıçta eğitim ve tarih öğretimi konusunda yaklaşımı, ortak bir Türk kültürü ve Türk kimliği vermek idi.

Atatürk, *“Türkiye Cumhuriyeti'nin temeli kültürdür”* diyerek, tarihi, yeni kimlik kazandırma ve din devletinden millî bir devlet ortaya çıkarma aracı olarak görmüştür.

Atatürk, tarihimizi tam anlamıyla ortaya koymak ve tarihimizle ilgili yanlış iddiaların asılsızlığını ortaya çıkarmak amacıyla tarih çalışmalarını başlatmıştır. 1930 yılından sonra tarih ile ilgili kurumlaşma çalışmaları başlamış, “Türk Tarih Heyeti” (1930) daha sonra “Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti” (1931) kurulmuştur. Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti aracılığıyla “Türk Tarih Tezi” ortaya atılmış ve millete tarih vasıtasıyla millî bilinç aşılacak istenmiştir. Tarih öğretimi için “Türk Tarihinin Ana Hatları”, liseler için dört ciltlik tarih kitapları, üç ciltlik “Ortamektep İçin Tarih” kitapları yayımlanmıştır. Bu kitaplar; büyük uygarlıklar kurduğumuzu, Osmanlı Devleti'nden önce tarih sahnesinde var olduğumuzu belirterek Anadolu medeniyetlerine vâris olduğumuzu vurgulamaya çalışmıştır. Tarih programları da bu kitaplar esas alınarak hazırlanmıştır.

2 Temmuz 1932'de I. Türk Tarih Kongresi toplanmıştır. 1935 yılından itibaren Türk Tarih Tezi'nin kabulü için dil çalışmaları yapılmıştır. 1935 yılında Güneş-Dil Teorisi ile ilgili çalışmalar, Türk Dil Kurumu ve Ankara Fakültesi çerçevesinde başlamış ve teori 1936 yılındaki III. Dil Kurultayı'nda açıklanmıştır⁵¹. 20 Eylül 1937'de II. Türk Tarih Kongresi toplanmıştır.

Atatürk tahliller, tenkitler, nazariyeler ve hükümler yürüten bir tarih görüşüne sahipti⁵². Atatürk, bu görüşünün yanında belgelere dayalı tarihçilik anlayışının benimsenmesini istemiştir. Atatürk'ün, “Nutuk” adlı eseri yazması bu anlayışı göstermektedir⁵³. Ayrıca bu anlayış ve “Nutuk”u yazması Atatürk'ün iyi bir tarihçi olduğunu da ortaya koymaktadır.

Atatürk, Türk tarihinin belgelere dayalı olarak objektif bir şekilde araştırılmasını istemiş ve bunun için çalışmalar yapılmasını desteklemiştir. Atatürk, tarih çalışmalarının objektif olması ile ilgili şunları söylemiştir:

“Tarih yazmak yapmak kadar mühimdir. Yazan yapana sadık kalmazsa değişmeyen hakikat, insanlığı şaşkırtacak bir mahiyet alır.”

“Sümmetdarık bir eser vücuda getirerek ferdasında nâdim olmaktan ise hiçbir eser vücuda getirmemek, aczini itiraf etmek evladır.”

⁵⁰ T.C. MAARİF VEKÂLETİ MİLLÎ TALİM VE TERBİYE DAİRESİ, 03.09.1937 tarih ve 67 Sayılı Karar.

⁵¹ Copeaux, a.g.e., s.49-50.

⁵² İnan, **Atatürk Hakkında**... a.g.e., s.280.

⁵³ Bahri ATA, “Atatürk, Tarih Öğretimi ve Müzeler”, **Türk Yurdu**, 20(160), 2000, s.87.

Biz tarih yazarken bizzat fiiller ve hadiseler sahibi arayan adamlarıdır. Ve eğer bunları bulamazsak meçhulü ve bu noktadan cehlimizi itiraf etmekten çekinmeyelim. Aport yaratmaya kalkışmayalım. Bizim mesleğimiz bu değildir. Biz daima hakikat arayan ve onu buldukça ve bulduğumuza kani oldukça cüret gösteren adamlar olmalıyız.”⁵⁴

Atatürk, tarih öğretimi ile ilgili olarak, tarih haritalarının kullanımına önem vermiş, müze ve alan gezilerini bizzat uygulamıştır⁵⁵.

Atatürk, arkeolojik eserlerin ortaya çıkarılmasına büyük önem vermiş ve bunları desteklemiştir. Meydana çıkan bu eserleri sergilemek için müzeler kurulmasını sağlamış ve bu eserleri sergilemiştir.

Yazdığı “Nutuk” ile savaşı ilk elden anlatan Atatürk’ün tutkularından biri de konuyu sinema ile gelecek nesillere nakletmektir⁵⁶. 1937 yılında “İstiklâl” filminin genişletilmesi çalışmalarının henüz tamamlanmadığını öğrenince, konu ile ilgili olarak Atatürk “Bu, millî bir vazifedir. Çünkü Türk gençliğine bu mücadelenin nasıl kazanıldığını canlı olarak isbat etmek, hatıra bırakmak bu filmle mümkün olacaktır.”⁵⁷ diyerek gelecek nesillerin İstiklâl Savaşı’ndan görsel olarak haberdar olmasını arzu etmiştir. Atatürk, filmleri Türk gençliği için bir öğretim aracı olarak görmüş, tarih öğretiminde filmlerin önemine dikkat çekmiştir.

Atatürk, fırsat buldukça tarihçilerle görüşme imkânı yaratmış, değerli eserler vücuda getiren tarihçilere iltifatlar etmiş ve onları yeni çalışmalar için cesaretlendirmiştir.

KAYNAKÇA

- AKÇURA, Yusuf, “Tarih yazmak ve Tarih okutmak usullerine dair”, **Birinci Türk Tarih Kongresi**, Matbaacılık ve Neşriyat Türk Anonim Şirketi, İstanbul 1932, s.577-607.
- AKYÜZ, Yahya, **Türk Eğitim Tarihi**, Pegem Akademi, Ankara 2008.
- ATA, Bahri, “Atatürk, Tarih Öğretimi ve Müzeler”, **Türk Yurdu**, 20(160), 2000, s.85-90.
- BAYMUR, Fuat, **Tarih Öğretimi**, Gazi Terbiye Enstitüsü Neşriyatı, Ankara 1941.
- BEHAR, Büşra Ersanlı, **İktidar ve Tarih**, Türkiye’de “Resmi Tarih” Tezinin Oluşumu (1929-1937), Afa Yayıncılık, İstanbul 1996.
- CEBESOY, Ali Fuat, **Sınıf Arkadaşım Atatürk**, İnkılâp ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1981.
- COPEAUX, Etienne, **Türk Tarih Tezinden Türk-İslam Sentezine**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1998.
- ERGİN, Osman, **Türk Maârif Tarihi**, Cilt V, Eser Matbaası, İstanbul 1977.
- ERGÜN, Mustafa, **Atatürk Devri Türk Eğitimi**, Ocak Yayınları, Ankara 1999.

⁵⁴ Enver Ziya KARAL, **Atatürk’ten Düşünceler**, ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık ve İletişim A.Ş. Yayınları, Ankara 1998, s.68.

⁵⁵ Ata, a.g.m., 85-90.

⁵⁶ Erman ŞENER, **Kurtuluş Savaşı ve Sinemamız**, Dizi Yayınları, İstanbul 1970, s.32.

⁵⁷ Hakkı SAYGINER, “Millî Mücadeleye Ait Tarihî Filmden Önü Çıkarılmış”, **Dünya**, 29.08.1959, s.1 ve 3.

- GÜNALTAY, Şemsettin-TANKUT, Hasan Reşit, **Dil ve Tarih Tezlerimiz Üzerine Bazı İzahlar**, Devlet Basımevi, İstanbul 1938.
- GÜNALTAY, Şemsettin, “Atatürk’ün Tarihçiliği ve Fahrî Profesörlüğü Hakkında Bir Hatıra”, **Bellekten**, III(10), 1939, s.273-274.
- İKİNCİ TÜRK TARİH KONGRESİ, Kongre Çalışmaları Kongreye Sunulan Tebliğler 20-25 Eylül 1937, Kenan Matbaası, İstanbul 1943.
- İNAN, Afet, “Atatürk ve Tarih Tezi”, **Bellekten**, III(10), 1939, s.243-246.
- İNAN, Afet, **Kemal Atatürk’ü Anarken**, Güzel Sanatlar Matbaası, Ankara 1956a.
- İNAN, Afet, “Türk Tarih Kurumunun Kuruluşunda Atatürk’ün Çalışmaları”, **V. Türk Tarih Kongresi**, Ankara 1956b.
- İNAN, Afet, “Türk Tarih Kurumu 40 Yaşında”. **Bellekten**, 35(140), 1971, s.519-529.
- İNAN, Afet, **Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler**, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara 1984.
- İZGİ, Özkan, “Atatürk’ün “Tarih İlimi” Hakkındaki Düşünceleri”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, IV(10), 1987, s.133-137.
- KARAL, Enver Ziya, “Atatürk’ün Türk Tarih Tezi”. **Atatürkçülük (İkinci Kitap) Atatürk ve Atatürkçülüğe İlişkin Makaleler**, MEB Yayınları, İstanbul 1997.
- KARAL, Enver Ziya, **Atatürk’ten Düşünceler**, ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık ve İletişim A.Ş. Yayınları, Ankara 1998.
- KAYNAR, Reşat-SAKAOĞLU, Necdet, **Atatürk Düşüncesi**, Açık Yayıncılık, İstanbul 1995.
- KOCATÜRK, Utkan, **Atatürk’ün Fikir ve Düşünceleri**, Ankara 1984.
- MUMCU, Ahmet ve diğerleri, **Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi**, Yükseköğretim Kurumu Yayınları, Ankara 1992.
- OZANKAYA, Özer, **Cumhuriyet Çınarı**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1999.
- ÖZTÜRK, Cemil, **Atatürk Devri Öğretmen Yetiştirme Politikası**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1996.
- SAYGINER, Hakkı, “Millî Mücadeleye Ait Tarihi Filmden Önünü Çıkarılmış”, **Dünya**, 29.08.1959, s.1-3.
- ŞENER, Erman, **Kurtuluş Savaşı ve Sinemamız**, Dizi Yayınları, İstanbul 1970.
- T.C. MAARİF VEKÂLETİ MİLLÎ TALİM VE TERBİYE DAİRESİ, **1340 Tarihli Orta Mektep ve Lise Müfredat Programlarına Zeyl**, Devlet Matbaası, İstanbul 1927.
- T.C. MAARİF VEKÂLETİ MİLLÎ TALİM VE TERBİYE DAİRESİ, 03.08.1931 tarih ve 28 Sayılı Karar.

- T.C. MAARİF VEKÂLETİ MİLLÎ TALİM VE TERBİYE DAİRESİ, 23.09.1931 tarih ve 140 Sayılı Karar.
- T.C. MAARİF VEKÂLETİ MİLLÎ TALİM VE TERBİYE DAİRESİ, 21.07.1934 tarih ve 137 Sayılı Karar.
- T.C. MAARİF VEKÂLETİ MİLLÎ TALİM VE TERBİYE DAİRESİ, 23.12.1934 tarih ve 282 Sayılı Karar.
- T.C. MAARİF VEKÂLETİ MİLLÎ TALİM VE TERBİYE DAİRESİ, 21.09.1935 tarih ve 177 Sayılı Karar.
- T.C. MAARİF VEKÂLETİ MİLLÎ TALİM VE TERBİYE DAİRESİ, 03.09.1937 tarih ve 67 Sayılı Karar.
- TEKELİ, İlhan-İLKİN, Selim, **Osmanlı İmparatorluğu'nda Eğitim ve Bilgi Üretim Sisteminin Oluşumu ve Dönüşümü**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1993.
- TÜFEKÇİ, Gürbüz, **Atatürk'ün Okuduğu Kitaplar**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 1983.